

Döden, döden

”Döden, döden.” Så inledde Astrid Lindgren sina telefonsamtal med sina systrar, som om hon med de orden ville ta sig igenom det mest laddade och ofrånkomliga ämnet—få det avklarat, undanröjt, för att sedan gå vidare till det vardagliga. Det är en gest av praktiskhet, av rationell distans, men i grunden speglar den en fråga som är evig: varför är vi så rädda för döden?

I våra moderna liv undviker vi ofta att tala om döden på samma direkta sätt som Lindgren gjorde. Istället använder vi metaforer, omskrivningar eller till och med förtiger den helt. Det är ett ämne som varken går att behärska eller förstå helt. Men att undvika döden gör den knappast mindre verklig. Vad innebär det egentligen att acceptera döden, att se den för vad den är?

Erik Lindegren, i sitt verk *Mannen utan väg*, ställer oss inför ett liknande mysterium. Han beskriver döden som ett skakande, ofattbart fenomen, något som drar sig undan förståelsen och ändå förblir så närvarande i varje andetag:

”Vad skakar då döden ur ärmen som ej vi vet
en maläten gåta en karta för tusen giriga ögon
en drakes musik som alla hör men ingen fattar
ett torn av moln som begraver alla våra ekon.”

Döden framträder här som ett gåtfullt element—något både bekant och fullständigt ogripbart. Det är som om döden själv vägrar att låta sig definieras, som en tyst hemlighet vi alla känner till men aldrig fullt kan förstå. Den är samtidigt konkret och abstrakt, både ett slut och en början på något vi inte kan föreställa oss.

Men måste döden verkligen ses som enbart slutgiltig? I islam, som i många andra religiösa traditioner, finns en förståelse av döden som en övergång snarare än ett abrupt avslut. Koranen säger: "*Varje själ skall smaka döden, men endast på Domedagen skall ni få er fulla lön*" (Koranen 3:185). Här ses döden som en del av en större plan, som en passage till nästa liv, en förberedelse för ett möte med Skaparen.

Detta perspektiv skiljer sig från den sekulära tanken om döden som en biologisk slutpunkt. Men det finns något universellt i idén om döden som en **transformation**—en punkt där vi övergår från en form av existens till en annan, vare sig vi förstår eller tror på vad som kommer därefter. Kanske är det just i denna osäkerhet som vi finner dödens stora gåta, men också dess potential till mening.

Döden, som både Astrid Lindgren och Erik Lindegren vågar tala om öppet, blir något vi inte bara kan acceptera, utan också reflektera över som en nödvändig del av livet. Lindegrens dikt belyser det mänskliga behovet att söka förstå, även det som ligger bortom vår förmåga att greppa:

"Ty jag följer en man som är mer än blind
vars berättigade misstankar aldrig kan bevisas."

Att följa någon "som är mer än blind" är att erkänna vår oförmåga att se allt, att förstå allt. Kanske är det just detta som döden lär oss—att det finns en gräns för vår mänskliga kunskap, men att vi ändå kan finna tröst i denna gräns. Genom att närma oss döden som en del av livet, en naturlig och nödvändig del, kan vi också börja leva mer fullständigt.

Kanske är det därför vi till slut återvänder till Astrid Lindgrens enkla men djupa uttryck: "*Döden, döden.*" Genom att uttala det, genom att tala om det öppet, avvärjar vi den del av rädslan som kommer av att undvika ämnet. Döden är inte mindre verklig för det, men den blir en del av vår mänskliga erfarenhet snarare än något som ligger utanför den.

Och i denna acceptans, denna förståelse, kan vi börja se döden inte bara som ett slut, utan som en del av en större resa—en som vi alla delar, oavsett vad vi tror om vad som väntar på andra sidan.